

is nemp qui continebantur in Hebræorum canone. Quod si alios rejecerunt ex censu Scripturarum canonicarum, relate tantum ad illum canonem hoc affirmarunt; quia licet ab ecclesiis hi libri uti divini admitterentur, quod quidem hi ipsi scriptores fatentur, ex defectu tamen canonis solemniter ab Ecclesia universa confecti, qui omnes adstringeret ad illos admitte-ndos, factum est, ut honor canonicarum Scripturarum solis passim protocanonicis tribueretur. Ad exactam proinde scientiæ et critices regulam Tridentinum conc. canonem suum confecit, nec ei propterea verendum erat *anathema scientiæ*. Bene vero protestantes hæretici sibi omnia timenda habent ab anathemate ecclesiæ Christi cui rebelles existunt sub obtentu scientiæ suæ quæ eos inflat cum dispendio aeternæ salutis.

Ad 15. D. Id est, non destiterunt viri temerarii, sique perpauci, qui contra Ecclesiæ auctoritatem maluerunt hæreticis velificare quam sinceram doctrinam catholicam sectari, C. vere catholici N. Etenim ab adversariorum censu seponi debent Sixtus Senensis et Bernardus Lamy, qui ejusdem auctoritatis profitentur esse libros protocan. et deutero-canonicos, quamvis quoad eorum notitiam, seu quoad nos, eosdem inter se distinguant (1). Sane Sixtus Senensis exardescit in hæreticos eo quod nobis eripere tentaverint libros deutero-canonicos, eos expungendo e sacrarum Bibliorum canone (2). Itaque duo illi supersunt Dupin et Jahn quorum scilicet satis explorata est temeraria ac libera nimis sentiendi ratio, quique omnibus sinceris catholicis suspecti iudicantur: quanquam neque isti omnino adversariis nostris consentiant (5).

Ad 14. D. Cujus nulla auctoritas est, utpote auro hollandico corrupti et ad ineundam calvinistarum gratiam proditoris ecclesiæ suæ a qua propterea semel et iterum damnatus est, C. Cujus sit auctoritati fidendum N. Cum hic sycophanta solus sit qui ab adversariis opponatur idemque rejectus a suis, exinde patet quid de libris deutero-canonicis sentiat ecclesiæ Græca (4).

(1) Cf. Sixt. Senens. *Biblioth. Sanctæ* lib. 1. sect. 1. ed. Neap. 1742. pap. 2 et Bernard. Lamy in *Apparatu biblico*. l. II, cap. 1 et 2. ed. Lugd. 1696. p. 311 seq.

(2) En ejus verba quæ leguntur in ejus præfat. § 9. quæque certe haud aridebunt adversariis nostris: « Alii ab ipsa divinarum litterarum auctoritate sceleratius, magisque impie bellum aggressi numerum nobis utriusque Testamenti voluminum imminuunt, et ad minorem summam redigunt: inter quos Lutherus et Zwinglius ex Veteri primo Testamento eliminant libros Sapientiæ, Ecclesiastici, Tobiae, etc. veluti apocrypha et incertæ auctoritatis et fidei scripta, etc. »

(3) Quanquam Dupin in op. *Dissertation préliminaire sur la Bible*. Paris 1701. tom. I, ch. I, § 6. plura habeat communia cum adversario nostro, qui pleraque ab illo mutatus est, attamen assentitur conc. Tridentini decreto quo ut canonicos recipiendos sanxit libros de quibus agimus: « In ejus verba: « Toutes ces raisons et ces considérations jointes ensemble sont suffisantes pour établir l'autorité de ces livres, dont la définition du concile de Trente ne laisse aucun lieu de douter ». Quod vero spectat ad Jahn, ipse in *introduc. ad lib. sac. P. T.* cap. 2. § 59. ancipitem se ostendit, utrum conc. Trid. discrimen sustulerit, quod, eo quidem sentiente, extitit circa diversum librorum protocan., et deutero-canonicorum auctoritatem.

(4) Quod nec Dombre ipse dissimulat. Cf. quæ de Cyrillo

Ad 15. Resp. I. Neg. suppositum de ecclesiâ protestanti: protestantes nunquam constituerunt Ecclesiâ, sed agmen hæreticorum qui perduelles in Ecclesiâ Christi sunt nec minus ab Ecclesiâ quam a se invicem divisi; ecclesiâ proinde protestantem non potuit synodus Dordracena representare.

Resp. II. D. Id est, synodus Dordracena in suo conficiendo decreto antiquitatis vestigiis adversata est, C. institit N. Nam, ut vidimus, antiquitas universa, quamvis inter canonicos, prout canonicorum nomine significabantur libri in canone judaico contenti, deutero-canonicos interdum non recensuerit, agnovit tamen eos et sacros esse et ab Ecclesiâ uti divinos in se probari, etsi eadem certitudine extrinseca, seu quoad nos eadem ratione ac de primis illis non constaret. Universa insuper antiquitas, nullo discrimine interjecto, eos libros ma cum ceteris recensuit firmiterque retinuit. Contra vero synodus Dordracena ex censu divinarum librorum eos expunxit, et ad calcem librorum protocanonicorum rejecit cum apposito titulo: *Libri Apocryphi*. Ceteræ autem ecclesiæ a synodo representata, nulla ejusmodi decreti ratione habita, libros eosdem e Bibliis penitus ablegarunt (1).

Post proxiam hanc discussionem juverit et nobis percontari quænam ecclesiâ (ut ecclesiâ nomen cœtui protestantium liberaliter concedamus) in errore sit, catholica an protestans? Quæ in confirmationem canonis Tridentini documenta afferuntur certissima sunt et ad critices unquam exacta; quæ ab adversariis verò proferuntur partim præpostero sensu sunt intellecta, partim exaggerata, partim demum falsa ac putida mendacia. Eligat igitur lector. Tales sunt protestantium triumphus!

III. Obj. Nonnulli saltem libri N. T. nunc in canone recepti sunt, qui in canone ecclesiæ Romanæ desiderabantur. Siquidem I. constat ex Eusebio Caesari presbyterum ecclesiæ Romanæ sec. III. non admisisse nisi tredecim epistolas s. Pauli, cum eam non annumeraverit quæ ad Hebræos inscripta est, et s. Hieronymus qui Romæ Damaso ab epistolis fuit aperte scribat: « Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos, quem latina consuetudo non recipit. » (*Comment. in cap. 6. Is. ad v. 2.*); quod et alibi repetit (2). Idem dici debet de Apocalypsi quoad orientales, eodem s. doctore teste (*In epist. cit. ad Dardan.*); imò

Lucari in ordine ad canonem scribit doctus p. Le Quien in adnot. 1. ad cap. 17. libri IV. *De fide Orthodoxa s. Joan. Damasceni* o. p. tom. I. p. 285. ubi inter cetera observat synodum Bethleemitanam p. 389. libris in canone Laodicæno contentis ceteros addidisse, et declarasse *inscite ac maligne* a nefando Cyrillo *apocryphos* nominatos. Cui sanctioni Dionysius Ep. cum aliis episcopis bene nullis et presbyteris suffragatus est in responsione ad articulos calvinistarum an. 1672.

(1) Cf. *Notice sur les livres apocryphes de l'ancien Testament, en réponse à la question FAUT-IL LES SUPPRIMER?* par C. E. F. Moulinié, pasteur de l'église de Genève. Genève, 1828. Quem rite opponere possumus Dombrio, utpote qui et doctrina et auctoritate plurimum valeat inter suos, dum Dombre nulla existimatione clarescit.

(2) In epist. CXXIX. ad Dardan. ed. Vallars. n. 3. in *Catal. in Caio*; ad cap. 8. Zachariæ et in Matth. c. 26. ac demum in epist. ad Evangel. et alia ad Paulinum. Cf. adnot. Vallarsii ad pag. 909. tom. I.

teste anteriore scriptore Magno Dionysio Alexandrino (*Apud Euseb. Hist. Eccl. lib. VII, cap. 25.*) 4. Concipi porro nequit, quomodo Ecclesiæ sec. XVI. potuerit innoscere, quod quatuor saltem prioribus seculis ignoravit Ecclesiâ, cum nullam posthac ipsa revelationem habuerit. 5. Non immerito igitur Romæ vehementer obmurmurata est, referente Sarpio (*Storia del concilio di Trento, lib. II.*), quod a congregatione quinque cardinalium et quadraginta octo episcoporum, qui exiguis diocæsis præerant, nec magis erant theologi, præcipiti consilio decretum de re adeo difficili latum fuerit. Ergo.

Resp. N. A. Ad 1. prob. D. Caius rom. ecclesiæ presbyter non annumeravit epistolam ad Hebræos inter epistolas s. Pauli, C. non agnovit eam epistolam uti divinam atque canonicam N. Duæ ejusmodi quæstiones permisceri inter se nequeunt: altera quippe ab altera antiquitus sejuncta fuit. Quidam enim uti divinam habuerunt epistolam ad Hebræos, quamvis eam a Paulo conscriptam esse inficiarentur (1), prout contigit Apocalypsi ejus auctorem diversum esse ab Apostolo Joanne aliqui ex antiquioribus existimarunt, quin tamen ejus divinitati quidquam derogarent (2). Caius propterea potuit eam quidem abjudicare epistolam apostolo Paulo, nec tamen canonicam ejus auctoritatem ob id inficiari, ut patet ex ipsis Eusebii verbis (3). Sane cum videamus a Clemente plures ex hac epistola sententias proferri perinde ac ab aliis scriptis canonicis, patet ab ecclesiâ Romana eam inter Scripturas canonicas seu divinas fuisse adoptatam (4).

Ex his responsio fluit ad alteram probationem ad-

(1) Cf. Michaëlis, *introduc. au Nouveau Testam. Genève, 1822. tom. IV. chap. 24. sect. XV.*, p. 224. et Cellérier, *introduc. etc. Division II.*, sect. XI., pag. 448. seqq. Certe Tertullianus lib. *De pudicitia*, cap. 20. eam adscribit Barnabæ, ac receptiorem eam esse dicit *apud Ecclesiâ* epistolam Barnabæ (nempe epistolam ad Hebræos) *illo apocrypho Pastore macchorum*. Cf. etiam s. Hieronym. *De viris illustr. in paulo*, et Origenem apud Euseb. lib. VI., cap. 23.

(2) Cf. Dionysium apud Euseb. lib. VII., cap. 25. et ejusdem epist. ad Hermonem quæ est num. 12. edit. ejus opp. De Magistris num. 2. pag. 178.

(3) Sic scribit Eusebius lib. III., cap. 5. « Sciendum tamen est epistolam ad Hebræos a nonnullis ideo esse rejudicatam, quod dicerent eam ab ecclesiâ romana pro certa ac genuina Pauli epistola non haberi »; et lib. VI., cap. 20. loquens de Caio qui tredecim tantum enumeraverat epistolas Pauli, subdit: « Sane hæc epistola (ad Hebr.) etiamnum a quibusdam romanis apostoli esse non creditur. » Porro utrobique Rufinus veritatis *latinos*, quam versionem probat Valesius, cum Eusebio insolens non sit *latinos* vocare *romanos*; ut prolatis exemplis ostendit idem Valesius, in not. ad utrumque locum. Inter hos Romanos seu *latinos* qui Paulo abjudicantur hæc epistola, recensendus etiam est Hippolytus episcopus Portuensis in lib. *Advers. hæreses*, teste Photio in *Biblioth. cap. 121*. Ceterum cf. Theodoretum in proemio in epist. ad Hebræos, ubi ex veterum consensu b. Pauli eam esse ostendit. A Clemente Romano epistolam ad Hebr. tributam fuisse apostolo Paulo testatur Stephanus Gobatus apud Photium.

(4) Cf. de hoc argumento Estium in epist. ad Hebr. *De auctoritate epistolæ, et de auctore hujus epistolæ. Comment. in omnes Pauli epist.* Duaci, 1616. tom. II., p. 569. seqq. Item Cellérier op. cit. *introduc. Divis. II.*, sect. XI. ubi ejus auctoritatem vindicat adversus Michaëlis, qui præterea causam assignat quare ab impugnatoribus cataphygarum seu montanistarum in dubium saltem revocata fuerit auctoritas epistolæ ad Hebræos, ob abusum scilicet nonnullorum locorum ejusd. epistolæ.

dictam ex s. Hieronymo: qui quidem non de Romana proprie ecclesiâ loquitur, sed de ecclesiis *latinis*, seu potius de *latina* consuetudine, quo nomine ecclesiæ occidentales in genere significantur, apud quas potuit esse circa auctorem hujus epistolæ dissensus. Quod si vere loquitur de ecclesiâ romana, non loquitur nisi de nonnullis ejusdem membris, siquidem exploratum est, ætate s. Hieronymi plerosque omnes eadem epistolam recepisse, uti ostendit Bonfrerius (*In cit. præloq. cap. 4. sect. 8.*); Ceterum idem s. doctor in epist. ad Dardanum testatur non solum hanc epistolam t ab omnibus retro ecclesiasticis græci sermonis scriptoribus suscipi... et quotidie ecclesiarum lectione celebrari, verum etiam profiteretur se eam suscipere tanquam canonicam una cum Apocalypsi: « Nequaquam, subdit, hujus temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum auctoritatem sequentes, qui plerumque utriusque abutuntur testimonio, non ut interdum de apocryphis facere solent... sed quasi canonicis et ecclesiasticis » (1).

Ad 5. D. Sequioris ætatis et quoad verum ejus auctorem, C. ætatis anterioris et quoad ejus divinam inspirationem N. Certum enim est Apocalypsim prioribus duobus seculis etiam ab orientaliibus uti divinam admissam fuisse, postea vero dubitari ceptum de divina ejus origine ac de ejus auctore, quem alii Joannem Evangelistam, alii Joannem presbyterum esse contendebant (2). Ceterum in ecclesiâ romana nunquam de ejusdem canonicitate excitata dubitatio est (3), quod nobis plane sufficit.

Ad 4. D. Si re ipsa Ecclesiâ definitisset sec. XVI. quod ignoravit Ecclesiâ IV. priorum seculorum, Tr. vel C. si secus egit N. Jam enim ostendimus quomodo ab apostolicis inde temporibus in ecclesiâ romana idem canon obtinuerit, ac veluti per manus fuerit huc usque transmissus. Nulla proinde indiguit nova revelatione ad canonem statuendum Ecclesiâ, sed solo divino subsidio ne unquam deciperetur, prout re vera factum est. Laborat propterea difficultas falso, ut aiunt, supposito (4).

Ad 5. Si fides adhibenda sit huic scriptori hæreti-

(1) Loc. cit. Notanda vero hic est in s. doctore conjunctio istarum vocum: *canonicis et ecclesiasticis*, quæ pro eodem usurpantur, secus ac contentant adversarii.

(2) Recolantur superius dicta; Cf. præterea Cellérier op. cit. *Divis. 5. sect. 5.*

(3) Ibid.

(4) Apposite ad hanc ipsam difficultatem respondebat auctor certe minime adversariis suspectus, scilicet Dupin, op. cit. lib. I. ch. I. § 6. « Quoiqu'il ne se fasse point de nouvelle révélation à l'Eglise, elle peut, après bien du temps, être plus assurée de la vérité d'un ouvrage, qu'elle ne l'était auparavant; quand après l'avoir bien examiné, elle a trouvé un légitime fondement de n'en plus douter, et une tradition suffisante, pour le juger authentique. C'est la raison pour laquelle saint Jérôme dit que l'Épître de saint Jude avait acquis de l'autorité par l'antiquité et par l'usage, et mérité d'être mise au rang des livres sacrés du Nouveau Testament. »

Atque licet obiter observo, quod si valerent argumenta quibus utuntur calviniani, et Dombre inter ipsos, ad impugnantiam canonicitatem librorum deutero-canonicorum V. T., deberent pariter excludi ab hoc censu deutero-canonicis Novi Testamenti, quos tamen ipsi uti canonicos admittunt. Eadem siquidem et validiora fortasse urgeri possent adversus horum canonicitatem argumenta ac pugnent contra canonicitatem deutero-canonicorum Testamenti Veteris.

cis colludenti ac in pluribus falsitatis convicto (1), C. secus N. Porro decretum de quo agitur licet ab initio, prout temporum ferebat conditio, non nisi a paucis editum fuerit, tamen ab universa synodo, totaque demum Ecclesia catholica probatum est. Decreta autem omnia anteriora denuo concilii sub exitum sanxerunt cardinales sex, legati quatuor, patriarchae tres, archiepiscopi triginta duo, episcopi ducentum viginti octo, abbates quinque, generales ordinum ministri septem, episcoporum procuratores plurimi (Sess. XXV). Addimus, quod Sarpus una cum haereticis suis decreto Tridentino, etiamsi decies centena millia episcoporum congregata illud tulissent, impavide refragatus esset. Non error siquidem intellectus, sed voluntatis vitium in eo fuit. Quid porro cum ejusmodi hominibus agas?

PROPOSITIO II.— *Rejecta Ecclesiae catholicae auctoritate, nequeunt protestantes certum sacrae Scripturae canonem constituere.*

Hujus propositionis veritas suaapte natura ex iis profuit, quae in superiori propositione disseruimus. Etenim non aliunde auctoritas nobis constat sacrarum Scripturarum sive Veteris, sive Novi Testamenti, quam ex canone ecclesiae Romanae seu Ecclesiae catholicae universae, quae labente tempore illum amplexa est juxta illius ecclesiae traditionem, constantem sane atque perpetuam ab aetate apostolica ad concilium usque Tridentinum. Antiqui siquidem canones seu catalogi sacrarum librorum quos reliquae ecclesiae particulares, ac patres seorsum sumpti exhibuerunt, plurimum inter se discrepant. Nam alium canonem dedit Melito Sardiniae, alium synodus Laodicæna, alium vero canones et constitutiones *Apostolicæ* nuncupatae, alium Origenes, alium auctor Synopseos Athanasianæ (2), alium s. Gregorius Nazianzenus (3) et ita porro (4). Omnes quippe vel deliciunt vel re-

(1) Card. Pallavicinus detexit 560. errores facti in Historia Pauli Sarpi quos ei exprobavit.

(2) Etenim, ut vidimus, Melito in canone suo omittit libros omnes N. T. et in can. libror. V. T. praetermittit Baruch; contra vero Synod. Laodicæna in suo can. recenset Baruch, omittit vero Apocalypsim; in can. LXXXV. apostolico inter libros canonicos recensentur libri Judith, et tres Machabæorum, omittuntur vero libri Baruch, Tobiae, Sapientiae, et Ecclesiastici; ex libris vero N. T. omittitur Apocalypsis, sed contra inter canonicos annuerantur Clementis epistolae duae, et octo libri constitutionum ejusdem Clementis. Origenes exhibet can. Hebraeorum; auctor Synops. Athanasius numerat 131. psalmos, exclusitque e canone libros deutero-can. V. T.

(3) Et ipse sequitur canon. Hebraeorum quoad libros V. T. et omittit Apocalypsim ex libris N. T. in suo can. XXXIII. *De veris et germanis Scripturae libris*. Opp. ed. 1650. tom. II. p. 98.

(4) E. g. Cyrillus Hierosolym. Catech. IV. n. 33. licet et ipse tractat canon. Hebraeorum, attamen includit in hoc can. prophetiam Baruch, excludit vero ex libris canonicis N. T. Apocalypsim; s. Athanasius pariter in epist. *Festali* admittit solum canonem Hebraeorum quoad libros V. T. videlicet prophetiam Baruch et epistolam Jeremiae, quae constituit caput 6. Baruch in Vulgata. Philastrius Brix. De haeres. cap. 88. excludit e libris canon. Epistolam ad Hebr. et Apocalypsim. ed. Brix. 1738. Attamen in hoc sibi non constat. Cf. cap. 60. et 89. Canon pariter ecclesiae Syriae excludit Apocalypsim. Contra vero Barnabas allegat testimonium ex lib. IV. Esdræ v. 3. in ep. c. 11. apud Coteler. Sic in *Constitution. apostol.* lib. VII. cap. 2. et seq. uti ex veteris Scripturae testimonia adducuntur ex epist. Barnabae.

dundant. Scriptura nullum usquam censum horum librorum exhibet. Cum autem haec sola documenta sint, ex quibus nobis genuinus canon constare possit, elucet, seposita Ecclesiae catholicae auctoritate, nullam viam certam patere protestantibus illam respuentibus posse ad canonem sibi constituendum.

Sane nunquam sibi consistere acatholici in numero librorum canonicorum definiendo. Lutherani ab initio rejecerunt ex sacrarum librorum censu libros omnes deutero-canonicos Veteris Fœderis, ac omnes deutero-canonicos Novi Testamenti, epistolam videlicet ad Hebraeos, epistolam s. Jacobi, et s. Judæ, II. s. Petri, II. et III. s. Joannis una cum Apocalypsi. Calvinus primique ejus asseclae repulerunt pariter libros omnes deutero-canonicos V. T., cum tamen deutero-canonicos N. T. libros retinerent (1). Qua in re videntur antiquos fuisse imitati haereticos, expungentes nimirum pro lubricitate sua e librorum sacrarum censu quos cerebrosis suis commentis adversari posse deprehendebant (2). Protestantes deinceps seorsum sumpti quoad hosce ipsos libros in diversas abiierunt sententias; donec visi demum sunt, ii saltem qui in Germania degunt, unanimi ferme consensione admittunt quotquot N. T. libros in canone suo catholica recenset Ecclesia (3). Verum novis Bibliorum studiis excitatis, ac rationalismo in dies percrebescente, adeo secum ipsi pugnare ceperunt, vix ut ullus liber

Ibid. tom. I. p. 365. et lib. II. cap. 22. Oratio Manasses lib. p. 252. Tertullian. veluti ex Scriptura sacra adducit lib. *Præscript.* cap. 5. testimonium ex lib. IV. Esdr. VIII. 20. et iterum lib. IV. cont. Marcion. cap. 16. ex eod. libro allegat c. 13. 1. Cf. Rigalt. et Pamel. Sic Cyprilianus ep. LXXXIV. p. 141. ed. Maur. laudat lib. III. Esdr. IV. 58. cujus textum profert. S. Irenæus lib. IV. *Contr. Haeres.* c. 20. n. 2. edit. Mass. citat tanquam Scripturam canonicam librum Hermæ, nempe *pastorem*, scribens: « Bene ergo *promittitur scriptura*, quae dicit: primo omnium crede, quoniam unus est Deus, etc. » quae desumpta sunt ex lib. II. Mand. i. cf. Massuet. diss. 5. art. 1. n. 7. quod et alii patres praesertim Graeci praestiterunt, quorum testimonia collegit Cotelerius in praevio *judicio de Hermæ Pastore*. Origenes. lib. I. cont. Cels. n. 65. Videtur apostolicam auctoritatem tribuere epistolae Barnabae, prout et ante ipsum praestiterat Clem. Alex. lib. II. *Symon*. ed. Pott. Venet. 1737. p. 447. ubi cf. adnot. edit. et iterum ib. p. 472. tum lib. V. p. 685. Et haec speciminis gratia attulisse sufficiat, ut appareat quanta olim circa Scripturarum canonem vigerit discrepantia.

(1) Cf. *Praeologia* Jac. Bonfrerii S. J. in *totam sac. Script.* cap. 4. sect. I. Janssens, op. cit. *Herm. sac.* ed. Paris. 1835. tom. I. chap. 1. § V.

(2) Ita de haereticis Marcionitis in lib. *De Praescript. haeret.* cap. 17. scribit Tertullianus: « Isti haeresis non recipit quasdam Scripturas, et si quas recipit, non recipit integras; adjectionibus et detractionibus ad *dispositionem institui sui* intervertit. » De hoc ipso haereticorum more loquitur Irenæus lib. I. *Contr. haeres.* cap. 20. n. 1. Cyprilianus in lib. *De unit. eccles.* ed. cit. p. 198. ubi haereticos vocat *corruptores Evangelii*, Basilus M. hom. V. in *Hexaemer.* n. 5. Augustinus in lib. cont. Adimant. c. 15. n. 4. aliique passim. Porro eadem ratione se gessisse haereticos protestantes dum respuerunt libros deutero-canonicos vadem damus auctorem protestantem, qui ejus rei causam aperit, nempe Moulinié, op. cit. *Notice sur les livres apocryphes*, etc. *Introduit.* p. 4. ubi scribit: « Certains passages des livres apocryphes (deutéro-canoniques) ont fait croire que la doctrine de ces livres n'était pas conforme à l'analogie de la foi (nempe doctrinæ haereticorum), et l'on a conclu à la suppression de tous, repassant à cette occasion les objections qu'on avait jadis opposées à leur canonicité. »

(3) Cf. Janssens loc. cit. et Moehler, *Symbolique*, tom. II. ch. 5. § 41.

sit, non modo ex deutero-canonicis, sed etiam ex protocanonicis utriusque fœderis, quem istorum aliquis ex censu canonicarum Scripturarum non expungat, aut saltem an expungendus sit vehementer non dubitet (1).

Neque hoc mirum videri debet in acatholicorum systemate; nam cum ipsi infallibilem Ecclesiae auctoritatem agnoscere detrectent, traditionemque divinam rejiciant, nulla ipsis superest norma tuta ad canonem constituendum, silentibus, uti animadvertimus, hac de re sacris eloquiis, ac veteribus inter se discrepantibus. Quapropter alterutrum ipsi tandem eligant necesse est, aut canonem admittere quem Romana semper ecclesia secuta est, aut accipite ac incerti circa canonicam uniuscujusque fere libri auctoritatem hærere.

Quæ cum ita se habeant, intelligi nequit qua demum ratione possint protestantes unice appellare ad Scripturam, unice ei insistendum vociferari, hanc unicam controversiarum judicem jactare, dum quibusnam libris canonica Scriptura constet, ignorent, aut saltem in eo cespitent, ambigantque, neque unquam possint ipsi suo hærere vestigio. Merito propterea adversus istiusmodi novatores usurpamus, quod in sui temporis novatores urgebat Tertullianus: « Scripturas obtendunt, et hac sua aude statim quosdam movent... Si hæ sunt illæ vires eorum, uti eas habere possint, despici debet cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eam cui nullo modo competit » (2).

(1) Longa nimis res esset velle protestantes recensere qui unum vel alterum librum protocanonice suis auctoribus abjudicarent: proferam nonnulla exempla ex ipsis protestantibus depremissis. Pentateuchum post exilium babylonicum scriptum autumantur Fr. Car. Fulda, God. Hasse, Joan. Christ. Nachtigal, Joan. Sever. Vater Mart. de Wette, Leon. Berthold aliique apud Rosenmüller prolog. in Pentateuch. Librum Job non historium, sed fabulam referre contendunt Spanhemius, Carpovius, Michaëlis, passimque recepta est penes protestantes ejusmodi sententia apud eundem in prolog. in Job; quibus praeverat Lutherus, Castalio, Beza teste, apud Bonfrerium I. c. tanquam impuram et obsequiam cantionem Canticum causticum rejicit. Evangeliorum commentarios suis auctoribus, quibus inscribuntur abjudicant Herder, Eckermann, Gieseler, Sartorius, Paulusius apud Kuinoel prol. in *Evang.* qui contendunt ex narrationibus ore apostolorum propagatis ab ignotis hominibus eos fuisse exaratos. Alii, ut Michaëlis et Kuinoel ipse, recurrunt ad ignotum communem fontem nescio quem Syrochaldaicum, ex quibus tria priora Evangelia excerpta sunt, *Urevangelium* vocant, ut alias diximus. Vogelius censet quemdam Judæo-Christianum auctorem esse Evangelii Joannis nuncupati; Ballenstadius, et Hortius existimant hoc ipsum Evangelium ab ignoto quodam homine Alexandrino sec. I. exeunte, aut sec. II. ineunte fuisse conscriptum. Breitschneider neque Joannem apostolum, neque christianum Palestina oriundum ubique degentem, neque a Judeis natum, sed alium quemdam disciplinæ Alexandrinae addictum sec. II. illud conscripsisse, et a traditione aut scripta aut non scripta hausisse; apud Kuinoel prol. in *Evang. Joan.* qui tamen laudat Breitschneiderum veluti doctum et moderatum. Quid igitur erit de minus moderatis protestantibus? Omitto blasphemias quas jam recensui in tract. *De vera religione*, p. 2, prop. 9. de quibus etiam consuli potest Baro de Starck in *Convivio theodulii*. Omitto quæ Strauss in vita J. C. effinit: hæc enim sufficiunt ut pateat an recentiores haereticis circa libros sacros inferiores sint antiquioribus, praesertim gnosticis et manichæis.

(2) *De præscript.* cap. 13 Ita quidem haereticis antiqui et recentiores; at longe aliam diversam viam tenuerunt quovis tempore catholici. Nota sunt Augustini verba ex cap. 5. libri *Cont. Epist. Fundamenti*: « Ego vero Evan-

DIFFICULTATES. I. *Obj.* Multiplici ratione acatholicis innoscere potest quinam sint libri canonicis accensendi, quinam vero ab hoc censu debeant excludi. Etenim quoad libros V. T. id ipsis constat 1. ex Hebraeis, quibus, ut testatur Apostolus, concedita sunt eloquia Dei (Rom. III, 2); 2. ex allegationibus quæ de illis passim occurrunt in libris N. T.; 3. ex consensu ecclesiarum quatuor priorum seculorum. Si vero sermo sit de libris N. T. id ipsorum acatholicis luculentur patefit 4. ex canonibus qui per id tempus prodierunt, nempe ex Origene, Melitone, Eusebio, concilio Laodicæno, Epiphonio, Hieronymo aliisque passim. 5. demum protestantes quinam libri canonicorum loco debeant haberi ut compertum probatumque assumunt, quin alio opus sit, ex catholicis ipsis, qui eos ut canonicos admittunt ac præ se ferunt. Ergo.

Resp. N. A. Nam si reipsa, quod jactant adversarii, multiplici ratione, rejecta Ecclesiae auctoritate, potuisset aut posset certo constare sacrarum Scripturarum canon, semper ipsi secum inter consentientes in numero librorum canonicorum asserendo exitissent et adhuc essent. Cum vero nunquam protestantes neque cum catholicis neque inter se consenserint circa illum aut consentiant, evidens est non modo haud multiplici ratione, sed nullo prorsus pacto id certo ipsis patere posse. Itaque id non evincunt.

1. Ex auctoritate Hebraeorum quoad libros V. T., quia tametsi credita illis fuerint eloquia Dei, nobis certo non constat, actu scilicet authentico, quosnam illi singillatim libros uti canonicos admiserint. Auctoritas Josephi et thalmutistarum tanta non est, omne ut dubium dispellere valeat, praesertim cum in pluribus a vero manifeste illi desciverint. In gravi siquidem adeo negotio opus fuisset iudicio decretorio et authentico magnæ synagogæ, quod tamen ipsa aut non tulit, aut saltem illam aliquando tulisse nullo nobis historico eoque antiquo monumento certo innoscit (1). Quod vero legitur II. Machab. I. 13. nimis vagum ac generale est, nec quidquam ex eo confici potest. Quid quod auctoritas divina hujus libri a protestantibus ipsis respuitur?

2. Ex allegationibus; tum quod in hoc argumentandi modo ab adversariis jam illud pro certo assumatur, libros omnes N. T. esse canonicos, de quo tamen, auctoritate Ecclesiae seposita, certo ipsis constare nequit; tum quod non omnes libri etiam protocanonicum V. T. in Novo Testamento allegantur (2); tum denique non crederem, nisi me catholice Ecclesiae commoveret auctoritas. Loquens vero ibid. s. doctor de *act. apostol.* prosequitur: « Cui libro necesse est me credere, si credo Evangelio, quoniam utramque Scripturam similiter mihi catholica commendat auctoritas. » En regulam auream, eamque unice tutam. Cf. de hac regula et effato s. Augustini Nic. Serarum S. J. in *Prolegomen. biblicis* Mogunt. 1612. cap. 7, quæst. 6. ubi adversus haereticos illam tuetur. Cf. etiam Melch. Canon *De loc. I. II.* cap. 7.

(1) Cf. Ackermann, *Introd. in libros sacros V. T.* Vien. 1823. par. I., cap. 1., § 28. in not. necnon Marchini *Tract. De divinit. ss. Bibl. Taur.* 1777. p. 5. seqq.

(2) Undecim ad minus libri protocanonici nunquam in N. T. ex Veteri allegantur, nec ulla ad ipsos allusio fit, nempe 1º lib. Judicum; 2º Ruth; 3º I. Reg.; 4º IV. Reg.; 5º Paralip. lib. duor.; 6º Esdræ; 7º Esther; 8º Ecclesiastes; 9º Cantici Cant.; 10º Abdiæ; 11º Sophonie.

que quod mentio aut saltem allusio in libris N. T. injiciatur nonnullorum librorum quos ipsi plane rejiciunt (1).

5. Ex quatuor priorum seculorum ecclesiarum consensu; ut enim ostendimus, si romanam unam excipias Ecclesiam aut illas quæ ex ecclesia romana canonem acceperunt (2), ecclesie particulares primis illis seculis inter se minime consenserunt, sed alia plures, alia vero pauciores libros in canonem retulit. Deinde si ecclesiarum auctoritate permoti primavæ illius ætatis, adversarii libros protocanonicos amplectuntur, curiam eadem innixi auctoritate libros deuterocanonicos non suscipient, cum exploratum ex dictis sit, non paucas ecclesias eos libros uti divinos agnovisse?

4. Ex canonibus per id tempus confectis; cum canones illi inter se differant, pluresque præterea libros, imo plerosque deuterocanonicos contineant, id quod vel ex ipsa synodo laodicæna apparet (3), quos tamen protestantes non ita pridem ex canonicorum librorum albo expungebant, pluresque adhuc expungunt.

3. Ex catholicis; catholici enim ideo ex auctoritate Ecclesie canonem sacrorum librorum venerantur atque amplectuntur, quia profitentur Ecclesiam ex Christi promissis infallibilitate frui iis in omnibus quæ ad fidem moresque spectant. Contra vero protestantes, qui ejusmodi privilegium Ecclesie collatum inficiantur, nequeunt, quin secum turpiter pugnent, admittere, ut faciant catholici ob Ecclesie auctoritatem, sacrorum canonem Scripturarum. Quandoquidem Ecclesia si vel in uno fidei articulo errare potest, errare procul dubio potest et in reliquis omnibus; quod si in uno errare nequit, et in ceteris nequibit errare. Jamvero si Ecclesia errori obnoxia fuit in canone conficiendo, in errorem catholici ab illa induci poterunt, a deceptis autem veritas constare certe non potest. En itaque quomodo apte sibi protestantes coherant. Quando propterea iidem catholici ad disputandum provocant ex solo, ut ipsi loquuntur, *puro Dei verbo quod in Scripturis continetur*, tuto isti responderi provocatoribus possunt, ut prius certo constituent quinam illi libri sint in quibus pu-

(1) Tales sunt liber Sapientie, Ecclesiastici, Tobie, libri Machab. uti ex dicendis patebit.

(2) Talis est, præter ecclesiam africanam, ecclesia hispanica, quæ in can. Scripturarum plane cum ecclesia romana consentit, ut patet ex Isidoro Hispal. qui sæpius sacram Scripturarum canonem prout recipiebatur in Ecclesia nobis exhibet, scilicet *Etymologiar.* lib. VI, cap. 1. et 2; in *Proæmis in libros V. et N. T.*; tum in lib. I. *De officiis*, cap. 41, et ubique enumerat libros V. et N. T. septuaginta duos. Cf. edit. opp. Faust. Arevali S. J. Romæ, 1802. in septem volum. distrib. S. Isidorus expresse distinguit, quemadmodum olim S. Augustinus, canonem Hebræorum a canone Ecclesie. Idem dic de ecclesiis italicis præter romanam, quarum testem habemus Cassiodorum, qui in lib. de *Instit. divinæ Litterar.* cap. 15. et 14. et ipse eundem canonem cum ecclesia romana nobis præbet. Cf. opp. edit. Rotomag. 1679. tom. II, p. 816.

(3) Jam vidimus a synodo laodicæna inter libros canonicos V. T. recensitum fuisse librum seu prophetiam Baruch, quæ deuterocanonica est, et libros omnes deuterocanonicos N. T., excepta Apocalypsi. Si tamen hic canon genuinus est.

rum hoc Dei verbum continetur, eosque ad silentium facile adducunt.

II. *Obj. 1.* Constituta genuinitate sacrarum Scripturarum, hoc ipso ejusdem canonica auctoritas in tuto est: 2. jamvero genuinitas argumentis criticis a protestantibus adstruitur, eo nempe modo quo et catholici ipsi eam vindicant adversus incredulos. Si igitur absque Ecclesie auctoritate catholici omnes adversus incredulos sacrorum Bibliorum genuinitatem evincunt; quare idipsum efficere non valebunt protestantes, atque hinc certiores fieri de eorumdem librorum *canonitate*? 3. Ad eum proinde modum quo argumentis criticis omnimodam moralem certitudinem assequi possumus de genuinitate ac authenticitate operum Tullii, Virgilit ac Taciti, eandem possumus obtinere quoad libros sacros, adeoque ex dictis constare certe poterit canonica ipsorum auctoritas. Ergo.

R. ad 1. N. Potest quippe sacrorum librorum genuinitas optime vindicari quin tamen exinde eorumdem possit canonica auctoritas constitui. Id luculentissime patet ex iis quæ in superiori propositione disseruimus, cum liber possit in se authenticus et divinus esse, quin tamen id nobis defectu publici ac solemnisi decreti innotescat. Sane nemo jam est qui in dubium revocet genuinitatem libri Ecclesiastici, qui authenticos non agnoscat libros Judith, Tobie, ac duos Machabæorum; attamen uno fere ore protestantes e canone illos excludunt. Idem dic de Judæis respectu eorumdem librorum; idem de illis patribus quos recensuimus, quibus divini erant ejusmodi libri, dum tamen uti canonicos eos nequaquam admittiebant. Non debent proinde duo hæc simul permi-ceri, quod adversarii minime cavent (1).

Ad 2. Tr. A. Neg. cons. Vis enim tota argumentum pendet ex commixtione seu confusione genuinitatis et canonicitatis sacrorum librorum; hæc sublata, penitus concidit. Transmissimus autem antecessores, cum aliud sit argumentis criticis ostendere unius alteriusve libri genuinitatem et authenticam, aliud verò omnium et singulorum librorum qui in canone continentur et ad eum spectare debent, auctoritatem adstruere. Porro cum catholici adversus incredulos pugnant ut plurimum argumentis criticis, nonnisi Pentateuchi et Evangeliorum genuinitatem constituent, pro quibus certe eadem, imo longe potiora militent argumenta quam pro operum Tullii, Virgilit et Taciti auctoritate. Paralogismus proinde est argumentum adversariorum dum a particulari concludunt ad universale (2).

(1) Hic meminisse juverit, eos, qui nunc adeo fidunt argumentis criticis constituendæ authenticitati librorum sacrorum, eos, inquam, ipsos esse qui, non obstantibus documentis omnigenis quibus adstruitur Petri Romani adventus, et episcopatus et martyrium, denegare hæc tamen perunt, ut somniis suis indulgeant de Babylonensi, Egyptiaco, aut Chaldaico episcopatu, aut Hierosolymitano ejusdemque ibidem obitu, aut saltem in Joppe. Longe tamen minor documentorum ejusmodi pars militat pro non paucis libris protocanonici tum V. tum N. T. quam pro romano Petri episcopatu. Verum harum antilogiarum partem solliciti protestantes sunt.

(2) Ex his patet quam immerito Guil. Palmer in op. 30

CAPUT II. De divina canonicorum librorum inspiratione.

Si recensiti Scripturarum libri sunt ut canonici ab Ecclesia sancti, hoc ipso iidem ut authentici et integri quoad omnes suas partes sancti sunt. Non enim alia de causa eos in censum librorum canonicorum retulit Ecclesia, quam ut iis, qui in se authentici erant, quippe Spiritu sancto afflante conscripti, prout mox ostendemus, suffragium suum adungeret, quo authentici etiam quoad nos efficerentur. Authenticum siquidem illud dicitur, quod auctoritatem habet respectu illorum quibus usui esse potest (1). Quapropter dum libros sacros Ecclesia canonicos esse sanxit, hoc ipso sanxit authenticos esse et integros, ita ut nusquam vel minimum vitiati fuerint in iis saltem quæ ad rei substantiam spectant; alioquin nullam ipsi sibi prorsus libri canonici auctoritatem conciliare valissent. Quæ cum ita se habeant, supervacaneum ducimus peculiarem instituire controversiam de authenticitate, ut vocant, librorum canonicorum et integritate. Quod enim ad *textus* integritatem attinet sive Veteris sive Novi Testamenti librorum, ejus qui sacras litteras ex professo tradit, eam est vindicare cum agendum illi sit de fontibus, ut vocant, originalibus, eorum vicissitudines inquirendæ, in classes seu familias digerendi, variantes exponendæ lectiones, recensiones quæ identidem a doctis viris

pius in altera hujus tractatus part. cit. *Tractatus de Ecclesia Christi*, vol. II, p. 3, cap. I, p. 5. affirmet genuinitatem, authenticitatem, et inspirationem Scripturæ sacræ ab omnibus credentibus et catholicis, schismaticis et hæreticis, iidem argumentis contra incredulos atque deistas propugnari; et pag. 22 seqq. ubi solvit difficultates quas sibi objicit, cum inter alias et hæc sibi proposuisset «*authenticitas et genuinitas* Scripturarum unice inniuntur, infallibili Ecclesie catholice existentis auctoritati; ergo debetis ejus testimonium admittere circa doctrinas omnes, etiam probationibus bibliis seclusis » respondet «*Nos recusamus positive huic respondere argumento, donec illi, qui illud urgent, affirment argumenta omnia, quibus Bellarminus, Bossuetus, Huëtus, Bergierus, du Voisin, Hooke, Frayssinoux, Bouvier, La Meunais, ceterique catholici theologi demonstrant authenticitatem et genuinitatem Scripturæ adversus incredulos, quæque item argumenta nostra sunt, omni probandi vi carere. Si id asseruerint, nos equidem admittimus principia adversariorum nostrorum; quod si id facere recusaverint, ipsorum contra nos argumenta ex se plane concidunt.* » Ita quidem Palmer, qui deinde proluxam circa hoc argumentum annotationem subdit. Verum hic, uti etiam alibi, Palmer paralogismo laborat; siquidem, aliud est Scripturarum in genere genuinitatem, authenticitatem, ac si placet, inspirationem etiam ostendere, aliud eam ostendere in specie, et præcise singulorum librorum canonicitatem, independentem ab auctoritate Ecclesie. Aliud præterea est veritatem ab Ecclesia assertam jam ac definitam *scientificè* adstruere, prout theologi postulat munus, ac nos ipsi efficere satagemus; aliud vero solius scientie ope independentem ab Ecclesia auctoritate ejusque dogmatica definitione rem totam conficere, nullum ut dubium supersit. Quantum hæc inter se differant quisque intelligit; ac nos in hujus assertionis confirmationem libenter provocamus D. Palmer ut solis argumentis criticis innixus, nitide nobis, absque ulla hesitatione, et omnimoda certitudine exhibeat catalogum librorum canonicorum tum Veteris, tum Novi Testamenti. Certum est, quod ingenii atque industrie suæ nervos in id frustra contendet.

(1) Cf. Bonfrerium in cit. *prologo*, cap. 5, sect. 5. qui præterea libid. sect. 3. animadvertit distinctionem intercedere inter *canonicum* et *authenticum*. Etenim latius patet *authenticum* quam *canonicum*, cum omne canonicum sit authenticum, sed non e converso, quippe aliquid posset esse authenticum et non canonicum, quod opportunis illustrat exemplis.

in Ecclesia catholica factæ sunt dinumerandæ, alique ejusmodi præstanda, quæ textui probe cognoscendo lumen affundere queunt.

Nostræ itaque partes sunt canonicorum librorum divinam inspirationem vindicare, prout a concilio Tridentino cum universa Ecclesia quovis seculo asserta est.

Verum in plures hic incidimus easque gravissimas quæstiones quæ sive naturam inspirationis ejusque extensionem, sive ejusdem veritatem seu existentiam attingunt.

Ut autem in re tanti momenti quaslibet obscuritatis umbras, quoad ejus fieri potest, declinemus, prius accurate secernamus oportet quæ ad doctrinam catholicam spectant tam ab iis quæ libere in scholis catholicis agitantur, tum etiam a nonnullorum erroris aut singularibus certe sententiis, quæ præter propter a sincera Ecclesie catholice doctrina desciscunt.

Doctrina porro catholica est, omnes prorsus sive Veteris sive Novi Testamenti canonicos libros esse divinitus inspiratos.

Ast in quo consistit ejusmodi inspiratio? Quenam requiruntur conditiones ac sufficiunt, ut liber veluti divinitus inspiratus habeatur?

Existimant nonnulli ad divinam seu inspiratam Scripturam constituendam requiri, ut quicquid in ea continetur, fuerit a scriptoribus hagiographis Deo dictante exaratum, nullo discrimine interposito inter ea quæ primum illis revelata sunt, et ea quæ ipsi sibi humana industria potuerunt comparare, cujusmodi sunt historica atque moralia. Hi porro non res solum atque sententias, sed et verba singula et commata apicesque contendunt fuisse inspirata. Nonnulli vero in hoc tantopere progressi sunt, ut Scriptores sacros velut passiva prorsus instrumenta autument extitisse in conscribendis quæ iis divinitus tradebantur (1). Unde *rigidioris inspirationis* sectatores ac vindices passim audiunt.

Alii autem ex adverso, qui *liberalioris inspirationis* sectatores dicuntur, per gradus veluti quosdam ita recedunt ab illa inspirationis notionem, ut eam tandem fere ad nihilum redigant. Etenim plerique ad inspirationem postulandam ac assistentiam, quam vocant, Spiritus sancti quoad res atque sententias, sed assistentiam tamen, ut ita loquar, *positivam*, qua Deus omnia suggerat, et auctoribus hagiographis ita sit præsto ut eos in rebus scribendis omittere, ac in verborum etiam delectu et periodorum nexu, dirigat ac moderetur, quia verba tamen singula dicitur (2).

(1) Cf. Bern. Rabaudy Ord. Præd. *Exercitatio de Scriptura Sacra* [in *Thesaurò Theol. Zaccharie*, tom. 1.] sect. 2. sub finem § 5. necnon Bonfrerium, op. cit. cap. 8. a sect. 4 ad 7. Janssens, op. cit. liv. I. ch. 2. § 5. et 4. Nic. Serarium in *Prolegomenis biblicis*, Mogunt. 1612. cap. 4. quæst. 21.

(2) Ita inter ceteros sentiunt Valentia, ed. Lugd. 1605. tom. III. disp. 1. de fide, q. 1. Puncto 8. Rabaudy, op. cit. sect. II. § 4. *concl.* Hanc eandem sententiam acriter tuetur P. Ant. Casini S. J. in *Encyclopædia Sac. Scripturæ*, Venet. 1747. vol. 1. *Disput. prævia secunda*. Estius in II. ad Timoth. III. 16. Plura patrum sanctorum effata, quæ ab hujus sententiæ patronis afferuntur, videntur ei adimpleri.